

КИРИЧЕНКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ*(До 70-річчя від дня народження)*

Академіку Національної академії аграрних наук України Віктору Васильовичу Кириченку, відомому вченому зі світовим ім'ям, засновнику наукової школи з селекції і генетики гібридного соняшнику, директору Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН 20 листопада 2016 року виповнилося 70 років.

Згадуючи всі звання і нагороди ювіляра, розумієш, що понад 40 років життя, присвячених розробці теоретичних основ селекції та генетики соняшнику та інших сільськогосподарських культур, для звичайної людини було б замало.

У 1965 р. Віктор Васильович Кириченко закінчив з відзнакою Кучеровський сільськогосподарський технікум і одержав диплом з відзнакою за спеціальністю "Агрономія". Під час роботи агрономом у колгоспі ім. Кірова Щигровського району Курської області проявилися головні риси майбутнього директора – ентузіазм, енергійність, позитивне ставлення до людей, роботи, наполегливість у вирішенні життєвих задач.

З 1968 р. В. В. Кириченко – студент Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва (нині – Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва) за спеціальністю «агрономія». Час навчання в інституті та проходження практики в Інституті біології розвитку ім. М. К. Кольцова (м. Москва) під керівництвом академіка Б. Л. Астаурова визначив подальший шлях у науці.

З 1973 р. В. В. Кириченко – аспірант Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики ім. В. Я. Юр'єва ВАСГНІЛ за спеціальністю «генетика». Віктор Васильович послідовно пройшов усі ланки становлення науковця і з 1980 р. розпочав новий період свого життя, коли взявся за керівництво новим напрямом у селекційній науці – гетерозисною селекцією соняшнику. Багато хто тоді не вірив у перспективність цього напрямку, але молодий науковець обрав собі мету і приступив до роботи.

За рекордно короткий для селекції час було практично "з нуля" створено новий генофонд культурного соняшнику, високопродуктивний, високоолійний, технологічний, стійкий до збудників хвороб, адаптований до екологічних та виробничих умов Лісостепу і Степу України. В. В. Кириченко став провідним селекціонером України з селекції і насінництва соняшнику. Його наукові задуми та розробки створеного ним наукового колективу були практично втілені у принципово нові напрями селекції на якість продукції. Успішно вирішено проблему генетичного захисту урожаю шляхом створення самозапилених ліній нового покоління за допомогою хімічного мутагенезу, міжвидової гібридизації та добору на різноманітних інфекційних фонах. В. В. Кириченкоком узагальнено наукові розробки в галузі теорії гетерозису, здійснено широкі дослідження комбінаційної здатності, адаптивності. Проведено селекцію на стійкість проти хвороб, підвищений вміст цінних жирних кислот – олеїнової, пальмітинової, стеаринової. У результаті створено цінний і різноманітний вихідний матеріал, на базі якого виведено і включено до Державного реєстру сортів рослин України нові, пристосовані до умов виробництва, гібриди, які знайшли широкий попит товаровиробників в Україні.

У 2002 році В. В. Кириченко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук за темою: «Теоретичні основи селекції соняшнику і практичне використання ефекту гетерозису». У 2004 році йому присвоєно вчене звання професора і почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України, а у 2007 році – звання академіка Національної академії аграрних наук України. Він є автором гібридів соняшнику, перший з яких – Харківський 49 – був занесений до Державного реєстру сортів рослин України в 1992 році. Широко відомі гібриди Світоч, Оскіл, Ясон, Форвард та багато інших займають у нашій країні значні площі та забезпечують прибутки сільгоспвиробникам. Беремо лінійку вітчизняних гібридів олеїнового типу (Еней, Дарій, Квін, Богун, Зорепад, Максимус, Кадет та інші). Введення до Державного реєстру групи гібридів пальмітинового типу (Капрал, Курсор, Трувор, Рубікон) – це вагомі досягнення Віктора Васильовича. Останніми роками під його керівництвом активно розвиваються нові напрями в селекції гібридного соняшнику – стійкість до гербіцидів імідазолінової групи та сульфонілсечовини, селекція гібридів кондитерського напрямку використання.

В. В. Кириченко як учений в галузі генетики, селекції, насінництва соняшнику широко відомий за межами України. Багато зроблено ним у галузі міжнародного співробітництва з провідними вченими – селекціонерами, генетиками Сербії, Франції, США.

Багатогранна наукова діяльність академіка В. В. Кириченка відображена у монографіях, статтях, підкріплена численними патентами і авторськими свідоцтвами. Серед найбільш вагомих опублікованих робіт – монографії «Гетерозис в теории и практике селекции гибридного подсолнечника» (2003 р.), «Селекция и семеноводство подсолнечника [*Helianthus annuus*]» (2005 р.), посібники «Ідентифікація морфологічних ознак соняшнику (*Helianthus L.*)» (2007 р.) і «Спеціальна селекція і насінництво польових культур» (2010 р.). Як директор інституту, він здійснює методичне керівництво роботою з ведення Національного генбанку рослин України, є головним редактором міжнародного наукового журналу "Генетичні ресурси рослин", викладачем навчального курсу "Генетичні ресурси рослин", членом редакційної колегії наукових видань: класифікаторів ознак, каталогів зразків генофонду, методик формування та ведення колекцій різних культур. Багаторічну працю Віктора Васильовича з формування Національної колекції генетичних ресурсів рослин України відмічено на державному рівні: у складі колективу авторів він став Лауреатом Державної премії в галузі науки і техніки.

Шановний Вікторе Васильовичу! Нехай цей ювілей буде святом не тільки спогадів, але й нових планів і задумів. Бажаємо Вам головного – міцного здоров'я і молодості душі. З ювілеєм!

Зі щирою повагою,
колектив лабораторії селекції і генетики соняшнику
Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва